

TAM ÖĞRENME MODELİNE GÖRE DÜZENLENEN SOSYAL BİLGİLER DERSİ GÜNLÜK PLANININ ÖĞRENCİ ERİŞİSİNE ETKİSİ **İzzet GÖRGEN***

ÖZET

Bu çalışmada, ilköğretim okullarındaki Sosyal Bilgiler dersi programından farklı olarak geliştirilen ve önerilen Sosyal Bilgiler dersi programına uygun olarak hazırlanan programlar işe koşulmuştur. Bu amaçla ilköğretim 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin “Osmanlı Devletinin Kuruluşu” ünitesi öğretim programı günlük planlar halinde Tam Öğrenme Modeline uygun olarak hazırlanmıştır. Mevcut programlardan farklı bir yapıda hazırlanan günlük planların etkisi araştırma için seçilen okulda deneysel olarak araştırılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin bilgi, kavrama, ve toplam erişim düzeylerinde anlamlı bir fark gözlenirken, uygulama düzeyi erişimlerinde anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Tam Öğrenme, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Günlük Plan.

The Effect of Daily Plan for Social Science Course Based on Mastery Learning on Students Achievement

ABSTRACT

In this research, a new syllabus which is different from the existing one's was prepared for the social science course at class five in primary schools. A unit plan and daily plans were prepared for the subject “The Foundation of Ottoman State” based on Mastery Learning Model. The effects of the daily plans and teaching process which are different from the existing one's were studied. As a result of the experiment, there is a significant difference at the level of knowledge comprehension and total achievement, however there is no significant difference at the application level.

Key Words: Mastery Learning, Social Science Course, Daily Plan.

GİRİŞ

Bilim, incelediği gerçeğin niteliğine göre Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler olarak ikiye ayrılabilir. Sosyal Bilimler, insan tarafından üretilen gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez,1994:7). Bu bilgiler, Tarih, Coğrafya, Hukuk, Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji, Eğitim ve Ekonomi olarak sayılabilir. İlköğretim kurumlarında Sosyal Bilgiler bu disiplinler arası bir disiplin olarak ele alınabilir. Tüm bu derslerin kesişme noktası Sosyal Bilgiler dersi adı altında okutulmaktadır.

Eğitimin amacı istenilen niteliklerle donanmış bireyler yetiştirmektir. İstedığımız nitelikte insanı yetiştirmek için, bireyin etkileşim halinde bulunduğu çevredeki değişkenleri kontrol altına almamız gerekir. Çevre koşullarını istenilen oranda ve yeniden düzenleyerek istediğimiz nitelikteki insanı yetiştirebiliriz. Bu durum bizi, eğitimde plan fikrine önem vermeye ve planlı eğitimin sınırlarını geliştirmeye yöneltir (Ertürk,1982:13). Bu şekilde istediğimiz nitelikte insanı yetiştirme şansımızı artırabiliriz. Eğitimde planlama, eğitim faaliyetlerini en rasyonel ve düzenli bir şekilde nasıl yürütüleceğini önceden ortaya konması olarak ifade edilebilir. Daha belirgin anlatımla,

---

*Yrd.Doç.Dr., Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü.

öğrencide geliştirilecek davranışların önceden belirlenerek sıralanması, yani hedef davranışların ortaya konması bu davranışların kazandırıcı öğrenme yaşantılarını gerçekleştirecek eğitim durumlarının düzenlenmesi, eğitim durumlarının istedik davranışları geliştirmedeki etkililik derecesinin araştırılması, yani değerlendirme program geliştirmede ana boyutlar olarak belirlenebilir.

Eğitim yoluyla bireylere kazandırılmak istenen niteliklerin sayıca çok olması ve bunların da birbirleriyle aynı türden olmaması, hedeflerin aşamalı sınıflaması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla Bloom ve arkadaşları eğitimin hedeflerini, Bilişsel, Duyuşsal, Psiko-motor özellikler olarak üçe ayırmışlardır (Ertürk,1982:63). Hedefler belirlendikten sonra öğretilecek olanlar hangi içerikle bireye kazandırılacak sorusunun cevabı verilir. Daha sonra davranışların bireye nasıl ve ne yolla, ne kadar sürede, hangi araç gereç, öğrenme-öğretme strateji yöntem ve teknikleriyle kazandırılacağı belirlenmelidir. Son basamakta ise, istedik davranışlara ulaşıldı mı? Ulaşıldıysa ne derecede ulaşıldı? Ulaşmadı ise neden ulaşılmadı? Sorularının cevapları araştırılır elde edilen verilere göre programda gerekli düzeltme, yenileme yapılarak program geliştirme süreci gerçekleştirilir.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler dersinin program geliştirme çalışmaları yapılmaktadır. Mevcut Sosyal Bilgiler ders programlarından farklı olarak önerilen Sosyal Bilgiler dersi programının özelliği şöyle belirtilebilir. Hedef davranışlar birbirinin ön koşulu olacak şekilde basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta aşamalı olarak sıralanmıştır. Türk Eğitim Sisteminde ilköğretim okullarındaki Sosyal Bilgiler dersi için (Tarih, Coğrafya, Yurttaşlık Bilgisi) Cumhuriyetten bu yana programlarda yer alan hedefler eğitim bilimin ilkelerine göre saptanmamıştır (Sönmez,1994:43). Nisan 1998 tarihinde 2487 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisinde yayınlanan Sosyal Bilgiler Programı bunun dışında tutulabilir. Buna karşın Sönmez tarafından 4. ve 5. sınıflar için sosyal bilgiler dersinin hedefleri bilişsel alanın bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme; duyuşsal alanın alma, tepkide bulunma ve değer verme; devinişsel alanın uyarılma ve kılavuz denetiminde yapma basamakları için yeniden yazılmıştır (Sönmez,1994:71).

Hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi içerik oluşturma olarak görülebilir. İçerik hedef davranışlar için bir araçtır; çünkü önce hedef ve davranışlar belirlenir; sonra bunların kazandırılmasını sağlayıcı biçimde içerik düzenlenir. İçerik düzenlenirken hedefin düzeyi, sınırlama ve basamak gözönünde tutulmalıdır. İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinde bir ünite zorunlu olmadıkça yedi kavramdan fazlasına yer verilmemelidir (Sönmez,1994:71). Çünkü bir ünite yediden fazla kavramla ifade edilirse öğrenci açısından anlaşılması, o kavramların tekrar edilmesi zorlaşabilir. Ayrıca kavramlar somuttan soyuta,

Tam Öğrenme Modeline Göre Düzenlenen Sosyal Bilgiler Dersi Günlük Planının Öğrenci Erişimine Etkisi

kolaydan zora, basitten karmaşığa ve ön koşul oluş özelliklerine göre sıralanmalıdır.

İçerik üniteler şeklinde sunulmalı; her ünite 7 saati geçmemelidir (Sönmez,1994:71). En az 5 en çok 12 saat olmalıdır. Bir yıl içinde Sosyal Bilgiler dersi için 4. ve 5. sınıflardan genel olarak 10- 12 temel ünite saptanabilir. Her ünite bir sonraki ile ilgili olmalı, bir ünitenin davranışları kazandırılmadan diğerine geçilmemeli. İçerik hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmalıdır. İçerik yakın çevreden uzağa doğru sıralanmalıdır. Yine Sosyal Bilgiler dersinde ünitelerin ana ve alt başlıkları anlamlı ve ön örgütleyici özelliğinde ve birbiriyle ilişkili yazılmalıdır. İçerik görsel sembollerle desteklenmelidir. İçerik, değişik öğrenme – öğretme stratejisi, yöntem ve tekniklerine uygun düzenlenmelidir. Tam öğrenme modeline göre de aşamalı olarak dizilen her öğrenme ünitesi dizide kendisinden daha sonra gelen öğrenme ünitesinin ön şartını ya da bilişsel giriş davranışlarını kapsamalıdır. Buradan da anlaşılacağı gibi önerilen Sosyal Bilgiler dersi programında içerik düzenleme ilkeleri tam öğrenme modeli ile paralellik taşımaktadır.

Hedef davranışları öğrenciye kazandırıcı eğitimsel yaşantılar ve bu yaşantılarda yer alan uyarıcıların düzenlenip uygulanmasına eğitim durumu olarak bakılabilir. Saptanan hedeflerin davranışlarını öğrenciye kazandırmak için eğitim ortamında yapılacak olanlar şöyle sıralanabilir: içeriğin hedefe göre düzenlenmesi, öğrenciye verilecek ipuçları, düzeltme, pekiştirecek, dönütlerin belirlenmesi, öğrencinin bizzat bu davranışları göstermesi yani öğrenci katılımının sağlanması; uygun öğrenme – öğretme stratejisinin yöntem ve tekniklerinin kullanılması, araç – gereçlerin öğrenci ve öğretmen tarafından işe koşulması, yeterli zamanın verilmesi, sınıfın düzenlenmesi, öğrenciye sevgiyle davranılması, biçimlendirme ve yetiştirmeye yönelik değerlendirme yapılması. Tüm bu etkinliklerin mantıksal bir sıra içinde düzenlenip eğitim ortamında kullanılması eğitim durumunu oluşturur.

Tam öğrenme modeli ile ilgili araştırmalarda ipucu, dönüt düzeltme, öğrenci katılanlığı ve pekiştireç ile öğrenci başarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Bloom,196:125). Tam öğrenme modelinde öğretim hizmeti niteliği olarak adlandırılan bu işlemlerin eğitim durumlarında etkili kullanılması görüşü savunulmaktadır. Ayrıca Sönmez (1994), tarafından önerilen Sosyal Bilgiler programında ve tam öğrenme modelinde her üniteden sonra öğrencilerin hangi hedef ve davranışları kazanıp kazanmadığını belirlemek ve eksiklerini tamamlamak, yanlışlarını düzeltmek amacıyla biçimlendirme ve yetiştirmeye yönelik değerlendirme önerilmektedir.

Sosyal Bilgiler dersinde bir günlük ders planı düzenlenirken nasıl bir sıra izleneceği bilinmelidir. Günlük plan hazırlanırken aşamalı olarak önce hedef davranışlar saptanmalıdır. Sonra günlük plan giriş bölümünde dikkati çekme, güdüleme, gözden geçirme, derse geçiş etkinlikleri yazılmalı, gelişme bölümünde uygun strateji, yöntem, teknik, kullanılmalı, sonuç bölümünde son

özet, tekrar güdüleme ve kapanışa yer verilmelidir; en son değerlendirme bölümü düzenlenmelidir.

Sınama durumları tümüyle ölçme ve değerlendirmeye ilgilidir. Sosyal Bilgiler dersi için bilişsel duyuşsal, devinişsel alanda saptanan hedeflerin davranışlarına uygun sorular yazılmalıdır. Bu sorular ölçme-değerlendirme ilkelerine uygun olmalıdır. Bunu sağlamak için önce belirtke tablosu hazırlanmalıdır.

Bugün ilk ve orta öğretimde öğretmenlerin günlük ders programı hazırlama zorunlulukları vardır. Fakat bütün gayretlere rağmen öğretmenlerin hazırladıkları planlar istenilen niteliklerden, çağdaş eğitim bilim ilke ve yöntemlerinden yoksundur. Eğitimin açık bir sistem oluşu, bilim ve tekniklerden etkilenmesi, sistemin onarılması, yeniden düzenlenmesi, yapılan araştırmaların boşa gitmemesi, insanların tutarlı davranışlarla donatılması gereği planlı eğitimi zorunlu kılmıştır.

Bu araştırma, Sönmez tarafından önerilen ve yukarıda ilkeleri özetlenen Sosyal Bilgiler dersi program tasarısına uygun olarak, ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesinin programının yeniden geliştirilmesi ile başlamış, seçilen bir okulda programın etkisi deneysel yöntemle araştırılmıştır.

PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan tam öğrenme yaklaşımının öğrenci erişimine etkisi nedir?

ALT PROBLEMLER

İlkokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kullanılan tam öğrenme yaklaşımının öğrencilerin;

1. Bilgi düzeyi erişlerine anlamlı bir etkisi var mıdır?
2. Kavrama düzeyi erişlerine anlamlı bir etkisi var mıdır?
3. Uygulama düzeyi erişlerine anlamlı bir etkisi var mıdır?
4. Toplam erişlerine anlamlı bir etkisi var mıdır?

DENENCELER

1. Tam öğrenme yaklaşımının bilgi düzeyi öğrenci erişlerinde etkilidir.
2. Tam öğrenme yaklaşımı kavrama düzeyi erişlerinde etkilidir.
3. Tam öğrenme yaklaşımı uygulama düzeyi erişlerinde etkilidir.
4. Tam öğrenme yaklaşımı toplam eriş düzeyine etkilidir.

SAYILTILAR

1. Tam öğrenme yaklaşımının etkililiğini ölçmek amacıyla hazırlanan ölçme aracı kritik davranışları ölçen sorulardan oluşturulmuştur.
2. Ölçme aracıyla ölçülen davranışların örnekleyiciliği yeterlidir.

Tam Öğrenme Modeline Göre Düzenlenen Sosyal Bilgiler Dersi Günlük Planının Öğrenci Erişisine Etkisi

SINIRLAMALAR

Bu araştırma;

1. Ertuğrul Gazi ilköğretim okulu 5. sınıf öğrencileri
2. Sosyal Bilgiler dersi, Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesi
3. Bilgi, kavrama, uygulama, toplam erişim düzeyleri
4. 1994/1995 eğitim-öğretim yılı ile sınırlanmıştır.

TANIMLAR

Bilgi Düzeyi: Herhangi bir nesne ya da alanla ilgili bazı özellikleri görünce tanıma veya hatırlama gibi iki boyutu kapsayan öğrenilmiş davranışların zihinsel yönünün baskın olduğu öğrenme basamağıdır (Sönmez,1997:52).

Kavrama Düzeyi: Ders ya da konu alanında elde edilen bilginin yorumlanması, farklı biçimde ifade edilmesi, gelecekteki durumlarının tahmin edilmesi gibi süreçleri kapsayan öğrenme gücüdür.

Uygulama Düzeyi: Bir ders ya da konu alanında öğrenilen, kavranan bilginin karşılaşılan herhangi bir sorunun çözümünde kullanma gücüdür.

YÖNTEM

Bu araştırma tek gruplu deneysel desen kurularak yapılmıştır (RG T1 Deney T1). Bu modelde zaman değişkeninden kaynaklanan hatanın kontrol edilmesi güçtür. Çünkü iki test arasında geçen zamanda, kişilerin yaşantıları değişebilir, çevresiyle etkileşime girebilir. İki test arasındaki zaman büyüdükçe hata da büyümektedir (Kaptan,1981:96).

Değişken sürekli olduğu için ve tek grup olduğundan iki ortalama arasında yapılacak karşılaştırmada (t) testi kullanılmıştır.

EVREN

Bu çalışmada deneysel desen kullanıldığından ayrıca bir evren tayinine gidilmemiştir.

ÖRNEKLEM

Ertuğrul Gazi İlkokulu 5- C sınıfı öğrencilerden Sosyal Bilgiler dersine gelen öğrenciler ve Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesidir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

1. Belirtke Tablosu hazırlanmıştır. Kazandırılmak istenen davranışlar saptanıp Sosyal Bilgiler ve Eğitim Bilimleri alanında uzman görüşü alınmıştır.
2. Davranışları ölçen sorular (ölçme aracı) uzmanların kanılarına başvurulmuş hazırlanmıştır.
3. Ölçme aracı uzman kanısına sunulmuştur.
4. Deneyden önce ön test verilmiştir.

5. Deney gerçekleştirilmiş ve son test verilmiştir.
6. Günlük ders planı hazırlanmadan önce konunun analizi yapılmıştır.
7. Üç bölümden oluşan bir günlük plan hazırlanmıştır. Biçimsel bölüm, eğitim durumu ve sınav durumlarından oluşmaktadır.

VERİLERİN CİNSİ VE KAYNAĞI

Ön test-Son test yardımıyla aşağıdaki veriler toplanmıştır.

1. Ön test bilgi düzey erişileri
2. Son test bilgi düzey erişileri
3. Ön test kavrama düzey erişileri
4. Son test kavrama düzey erişileri
5. Ön test uygulama düzey erişileri
6. Son test uygulama düzey erişileri
7. Ön test toplam erişisi
8. Son test toplam erişisi

VERİLERİN ANALİZİ

Toplanan veriler “t testi” ile analiz edilmiştir.

Bu kısımda alt problemlerle ilgili bulgular üzerinde durulmuştur. Alt problemlerle ilgili ikinci bölümde belirtilen teknik kullanılarak yapılan analizler sonucunda bulgular denencelere göre sunulmuştur.

ALT PROBLEMLERLE İLGİLİ BULGULAR

Üç alt problemle ilgili veriler “t” testi ile yoklanmıştır. Sonuçlar aşağıdaki başlıklar altında verilmiştir.

BİLGİ DÜZEYİ ERİŞLERİ

Tam öğrenme Yaklaşımına göre düzenlenen günlük planla Sosyal Bilgiler dersinin, Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesinin öğretiminde kullanılmıştır. Ünitenin bilgi basamağı hedeflerinin ne derece kazandırılıp kazandırılmadığını test etmek için kullanılan ön test-son test bilgi düzeyi puanları Tablo III-1’de verilmiştir.

Tablo III-1

Bilgi Düzeyi ve Erişi

Test	Tam Puan	$\bar{X}$	S_x	Hesaplanan t	Tablo t
Ön Test	5	2.276	1.306	7.136	2.048
Son Test	5	4.034	1.267		

Tam Öğrenme Modeline Göre Düzenlenen Sosyal Bilgiler Dersi Günlük Planının Öğrenci Erişisine Etkisi

Tablo III-1’de görüldüğü gibi 29 öğrencinin ön test bilgi puanları ortalaması $\bar{X}_o=2.276$ dır. Aynı öğrencilerin son test bilgi puanları ortalaması $\bar{X}_s=4.034$ tür. Öğrencilerin ön test, son-test bilgi düzeyindeki puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile yoklanmıştır. Gözlenen (hesaplanan) $t=7.136$ dır. Tablodan, $sd=29-1=28$ sd ve $\alpha = 0.025$ manidarlık düzeyinde okunan $t=2.048$ ’dir. Hesaplanan t değeri, tablodan okunan t değerinden ($t_h = 7.136 > t_a=2.048$) büyük çıkmıştır. Bu sonuca bakarak denilebilir ki; tam öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen günlük ders planı ile ders işlenirse öğrencilerin bilgi düzeyi erişileri anlamlı derecede yükselebilir.

KAVRAMA DÜZEYİ ERİŞLERİ

Tam öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen günlük planlar Sosyal Bilgiler dersinin, Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesinin öğretiminde kullanılmıştır. Ünitenin kavrama düzeyi hedeflerinin ne derecede kazandırılıp kazandırılmadığını test etmek için kullanılan ön test/son test kavrama düzeyi puanları Tablo III-2’de verilmiştir.

Tablo III-2

Kavrama Düzeyi ve Erişi

Test	Tam Puan	$\bar{X}$	S_x	Hesaplanan t	Tablo t
Ön Test	15	5.103	2.076	3.689	2.048
Son Test	15	6.552	2.131		

Tablo III-2’de görüldüğü gibi 29 öğrencinin ön test kavrama puanlarının ortalaması $\bar{X}_o=5.103$ dır. Aynı öğrencilerin son test kavrama düzeyi puanlarının ortalaması $\bar{X}_s=6.552$ dir. Öğrencilerin ön test, son-test kavrama düzeyindeki puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile yoklanmıştır. Hesaplanan $t=3.689$ tablodan, $sd=28$ ve $\alpha =0.025$ manidarlık düzeyinde okunan $t=2.048$ ’dir. Gözlenen $t >$ tablo t’den.

Bu sonuçlara göre, tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak düzenlenen günlük planlarla öğretim yapıldığında, öğrencilerin kavrama düzeyi erişilerinin anlamlı derecede yükselebileceği 0.025 manidarlık düzeyiyle söylenebilir.

UYGULAMA DÜZEYİ ERİŞLERİ

Sosyal Bilgiler dersinin, Osmanlı Devletinin kuruluşu ünitesinin günlük ders planları tam öğrenme yaklaşımına göre düzenlenmiştir. Ünitenin uygulama düzeyi hedeflerinin ne derece kazandırılıp kazandırılmadığını test etmek için kullanılan ön test/son test uygulama düzeyi puanları Tablo III-3’de verilmiştir.

Tablo III-3
Uygulama Düzeyi ve Erişi

Test	Tam Puan	$\bar{X}$	S_x	Hesaplanan t	Tablo t
Ön Test	5	1.586	1.119	0.528	2.048
Son Test	5	1.448	1.213		

Tablo III-3’de görüldüğü gibi 29 öğrencinin ön test uygulama puanları ortalaması $\bar{X}_o=1.586$ dır. Aynı öğrencilerin son test uygulama puanları ortalaması $\bar{X}_s=1.448$ dir. Öğrencilerin ön test, son-test uygulama düzeyindeki puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile yoklanmıştır. Gözlenen $t=0.528$ ’dir. Tablodan, $sd= 28$, $\alpha= 0.025$ manidarlık düzeyinde okunan $t=2.048$ ’dir. Hesaplanan t değeri tablodan okunan t değerinden küçük çıkmıştır. Bu sonuca bakılarak denilebilir ki; tam öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen günlük ders planı ile dersin işlenmesi öğrencilerin uygulama düzeyi erişilerinde etkili değildir. Uygulanma düzeyi erişileri anlamlı derecede yükselmeyebilir.

TOPLAM ERİŞİ DÜZEYİ

Tam öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen günlük ders planları, Sosyal Bilgiler dersi, Osmanlı Devletinin Kuruluşu ünitesinin öğretiminde kullanılmıştır. Ünitenin hedeflerinin ne derecede kazandırılıp kazandırılmadığını test etmek için kullanılan ön test/son test Toplam erişî düzeyi puanları Tablo III-4’de verilmiştir.

Tablo III-4
Toplam Düzey ve Erişi

Test	Tam Puan	$\bar{X}$	S_x	Hesaplanan t	Tablo t
Ön Test	20	8.966	3.224	5.797	2.048
Son Test	20	12.069	3.731		

Tablo III-4’de görüldüğü gibi 29 öğrencinin ön test toplam erişî puanlarının ortalaması $\bar{X}_o=8.966$ dır. Aynı öğrencilerin son test toplam erişî puanlarının ortalaması $\bar{X}_s=12.069$ dur. Öğrencilerin ön test- son test toplam

Tam Öğrenme Modeline Göre Düzenlenen Sosyal Bilgiler Dersi Günlük Planının Öğrenci Erişisine Etkisi

erişileri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı t testi ile yoklanmıştır. Gözlenen $t=5.797$ 'dir. Tablodan okunan $t=2.048$ 'dir. Gözlenen t değeri tablodan okunan t değerinden büyüktür. Bu verilere bakılarak, tam öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan günlük ders planları öğrencilerin toplam erişim düzeylerini anlamlı derecede yükseltilebileceği söylenebilir.

YORUM VE ÖNERİLER

1- DENENCE: Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak dersin işlenmesi öğrencilerin bilgi düzeyi erişilerini yükseltmiştir. Veriler denenceyi doğrulamaktadır ve denence kabul edilmiştir. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan günlük ders planı bilgi düzeyindeki davranışları öğrenciye kazandırmada etkilidir. Çünkü öğretmen günlük planda neyi nasıl anlatacağını açıkça belirtmiştir. Öyle ki bu plana göre ilk kez ders anlatan bir kimse bile bunu açıkça görebilir. Planda da belirtildiği gibi derse başlamadan önce, öğrencinin ön bilgileri, ilgisi ve güdülenmişliği, saptanmış, daha sonra öğretim bu özellikler gözönüne alınarak düzenlenmiştir. Bloom'un yaptığı araştırmada; bilişsel giriş davranışları, başarıda gözlenen varyansın .50'sini, duyuşsal giriş özellikleri .25'ini; her ikisi birlikte ise koşulduğunda .65'ini açıklayabilmektedir diyerek bu sonucu desteklemektedir (Bloom,1976:169).

Düzenlenen programlarda, bilgi basamağındaki davranışları kazandırıcı eğitimsel yaşantılar sıralanırken, önce konuya öğrencilerin dikkati çekilmiş bu amaçla dramatizasyon tekniğine başvurularak öğrenci katılımı da sağlanmıştır. Ders boyunca hangi davranışların kazanılacağı söylenerek ön örgütleyici sunulmuş ve ipucu verilmiştir. Ünitelerdeki kavramların sayısı yediyi geçmemiş ve öğrencilerin kavramlarla ilgili davranışları tekrarlaması zorlaştırılmamıştır. İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda bir ünite zorunlu olmadıkça yedi kavramdan fazlasına yer verilmemelidir ilkesine uygunluk da planda gözlenmektedir. Bilgi basamağındaki davranışları kazandırmada en uygun yöntem olan düz anlatım yöntemi uygulanarak kavram, olgu ve ilkeler önce öğretmen tarafından harita, tarih şeridi gibi araç-gereçlerin üzerinde ipucu vererek somut örneklerle kolaydan zora doğru, ön şart oluşlarına göre sunulmuş, anlaşılmayan yerler tekrar anlatılıp yeni örnekler verilmiştir.

Daha sonra öğrencilere önceden saptanan sorular sorulmuş en az 5 öğrenciye cevap hakkı verilmiş doğru cevaplayanlara pekiştirilmiştir. Yanlış ve eksik cevaplara ceza verilmemiş, dönütler verilerek düzeltme yapılması sağlanmıştır. Etkinlikler sonunda dramatizasyon, örnek olay teknikleri kullanılarak öğrenci katılımı en üst düzeyde sağlanmıştır. Günlük ders planında yer alan bu etkinliklerle ilgili bir araştırmada Bloom, ipucu, dönüt-düzeltilme, öğrenci katılma, pekiştirilme ile öğrenci başarısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır (Bloom,1976:125).

Sonucun anlamlı olmasında, öğrencinin bilişsel giriş davranışları, duyuşsal giriş özelliklerinin ders başlamadan önce dikkate alınması, ipucu,

dönüt-düzeltilme, pekiştireç, öğrenci katılmağına yer verilmesi, işe koşulan öğretim yöntem ve teknikleri, somuttan soyuta, örneklerle destekleme, gibi öğretim ilkelerine uygun davranışlar etkili olmuş olabilir.

2. DENENCE: Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak dersin işlenmesi öğrencilerin kavrama düzeyi erişilerini yükseltmiştir. Veriler denenceyi doğrulamaktadır ve denence kabul edilmiştir. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan günlük ders planı kavrama düzeyi davranışlarını öğrenciye kazandırmada etkilidir. Kavrama düzeyine davranışların kazandırılması öğrencinin derse etkin katılımı ile doğru orantılıdır. Bu nedenle öğrencinin eğitimsel yaşantıya etkin katılımı sağlanmalıdır. Öğrencinin sınıfta etkileşim içinde olması katılım için zorunlu şarttır ancak yeter şart değildir, aynı zamanda etkin bir dikkat ve itina ile öğrenci sınıf içi etkinliklere yöneltilmelidir. Ancak o zaman yaşantı yoluyla öğrenme sağlanabilir. Bu amaçla dersin giriş bölümünde ve gerektiği anlarda dikkat çekmek amacıyla, ilginç olay, anılar anlatılmış ve tarihi olaylar dramatize edilerek öğrencinin etkin katılımı sağlanmıştır. Öğrencinin düzeyine uygun, hedef ve davranışlarla ilgili sorular eğitim durumunda neden, niçin, nasıl, sonuçları nedir, gibi gerekçeli sunulmuştur. Ayrıca bu sorular ve söz hakkı tartışmalarda sınıfta adil olarak dağıtılmıştır. Yanlış ve eksik cevaplara öğretmen yanıt vermemiş ipuçları kullanarak sınıfa buldurmuştur. Bu durum Sönmez'in dönüt-düzeltilme, pekiştireç işlemleri yeri geldiğinde eğitim durumunda kullanılmalıdır" görüşüyle de desteklenmiştir (Sönmez,1985:145-160).

Bilişsel alanın kavrama düzeyinde en etkin yöntem güdümlü tartışmadır(Sönmez, 1985:219). Bu amaçla günlük ders planında öğretmen güdümlü tartışma yöntemini uygulayarak açık uçlu sorular sorarak ana ve yardımcı noktalara yönlendirerek öğrencilerin kavrama düzeyi davranışları ortaya çıkarmalarını sağlamıştır. Dramatizasyonların ardından tartışma açılmış ve neden? Niçin? gibi sorular sorulmuş benzer ve farklı fikirler ortaya çıkmış öğrenciler bu fikirler arasında ilişkiler kurarak kendi düşüncelerini destekleme ve eleştirel düşünceleri hedeflenmiştir.

Bulgular bölümünden de anlaşılacağı gibi, öğrenciler konudaki nedenleri, niçinleri, olası sonuçları tahmin etmeyi ölçen değişik soruları cevaplamışlar ve kavrama düzeyi erişileri anlamlı derecede yükselmiştir. Öğrenciler kendi görüşlerini sunarak, diğer görüşleri dinlemiş daha sonra eleştiri getirmiştir. Son olarak da sınıfça sorunun doğru çözümü için ortak bir karar varılmıştır. Tüm bu öğrenci katılımına dönük etkinlikler kavrama düzeyi davranışlarının kazandırılmasında etkilidir. Tam öğrenme modelinin bir ögesi de "Öğrenci Katılımı"dır. Katılma öğrencinin istendik davranışı kazanması için kendisine sağlanan ipuçları ile belli bir düzeyde açık ve örtük şekilde etkileşmesi ve bu çabayı davranışı kazanıncaya kadar devam ettirmesidir

Tam Öğrenme Modeline Göre Düzenlenen Sosyal Bilgiler Dersi Günlük Planının Öğrenci Erişisine Etkisi

(Bloom, 1976:119). Bu amaçla günlük planda öğrencinin katılımını sağlayacak şekilde eğitim durumları düzenlenmiştir. Sonucun anlamlı çıkmasına, öğrenci katılma durumunun sağlanması, öğretme yöntem ve teknikleri, öğretmenin uygun davranışı, ipucu kullanımı etkili olmuş olabilir.

3. DENENCE: Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak dersin işlenmesi öğrencilerin uygulama düzeyi erişilerini yükseltmemiştir. Veriler denenceyi yanlışlamıştır ve denence ret edilmiştir. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan günlük ders planı uygulama düzeyi davranışlarını öğrenciye kazandırmada etkili olmamıştır. Uygulama düzeyinde davranışları etkilice kazandırmada işe yarayan yöntemlerden biri de örnek olay yöntemidir. Uygulama düzeyi davranışları kazandırırken de örnek olaylar saptamış ve uygulanmıştır bunlar günlük planda görülebilir. Bu amaçla hazır örnek olay metni elde edilmiştir. Bu metin sınıfta okunmuş ve metinle ilgili, siz olsaydınız nasıl davranırdınız? Neden? Niçin? soruları sorulmuştur. Sosyal Bilgiler dersinde, konuların soyut olması, bu konuda geçen kavram, olgu, ilkelerle öğrenci gerçek-yaşam arasında köprü kurmakta zorlanmış olabilir. Ayrıca, örnek olay metni ve yöntemin uygulanışı öğrencilerin yeterli olgunluğa ulaşmadıkları, sınıfın kalabalık olması veya bir deneysel araştırmanın öğrenciler üzerindeki olumsuz etkisi nedeniyle öğrencilerin uygulama düzeyi erişilerinde, uygulanan plan etkili sonuç vermemiştir. Örnek olay yöntemi, kalabalık sınıflara uygulanamaz, metin öğrenci düzeyine uygun olmalıdır (Sönmez, 1985:247).

Ayrıca ölçme aracında uygulama düzeyindeki davranışları ölçen test maddelerinin çeldiricilerinin iyi işlemediği söylenebilir. Sonucun anlamsız çıkmasına, örnek olay metninin ve uygulama biçiminin, sınıfın kalabalık olmasının, uygulama koşullarının, ölçme aracındaki ilgili maddelerin çeldiricilerinin iyi işlememiş olmasının etkisi olmuş olabilir.

4. DENENCE: Tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan günlük ders planı öğrencilerin toplam erişi düzeylerinde etkilidir. Veriler denenceyi doğrulamıştır ve denence kabul edilmiştir. Bu sonuç şöyle yorumlanabilir:

Toplam erişi, bilgi düzeyi, kavrama düzeyi ve uygulama düzeyinden oluşmaktadır. Ders bir plan içinde aşamalı olarak işlenmiştir. Yapılan istatistiksel işlemlerden de anlaşılacağı gibi sonucun anlamlı çıkması, tam öğrenme yaklaşımı ile dersin işlenmesi toplam erişi düzeyini de yükseltmektedir. Senemoğlu, aşamalılık ilişkisinin sıkı olmadığı kabul edilen bir derste yaptığı araştırmada da sadece bilişsel giriş davranışlarındaki eksikliklerin tamamlanmasının erişi düzeyini ve dersin öğretim dönemi boyunca meydana gelen öğrenme artışını anlamlı düzeyde yükselttiğini belirlemiştir (Aktaran: Bilen, 1993:97).

İzzet GÖRGEN

Öğrencilerin ön test toplam erişim puanlarının $X=8.96$ 'dır. Son test puanlarının $X=12.06$ ya çıkmıştır. Öğrencilerin ön test-son test toplam erişimleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı "t" testi ile yoklanmıştır. Gözlenen $t=5.797$, tablo $t=2.048$ 'dir. Gözlenen t hesaplanan t değerinden büyüktür. Bu verilere göre tam öğrenme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan planla ders işlenmesi toplam öğrenci erişimlerini artırabilmektedir.

ÖNERİLER:

1. Tam öğrenme modeline uygun günlük ders planı ile ders işlenmesi öğrencilerin toplam erişimlerini artırabilir.
2. Bu modele uygun planlı etkinliklere okullarda yer verilmelidir.
3. Bu amaçla Sosyal Bilgiler dersi program tasarıları yeniden gözden geçirilebilir.
4. Uygulama düzeyinde davranışları kazandırıcı eğitim durumları ile sınav durumları düzenlenirken daha araştırmacı olarak davranılmalıdır.

KAYNAKÇA

- BİLEN, Mürüvvet, (1983), *Planda Uygulamaya Öğretim*, Ankara: Sistem Ofset.
- BLOOM, Benjamin, (1976), *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, (Çeviren Durmuş Ali Özçelik), Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ERTÜRK, Selahattin, (1982), *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Meteksan.
- KAPTAN, Saim, (1982), *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistiksel Yöntemler*, Ankara: Tekışık.
- SÖNMEZ, Veysel, (1985), *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÖNMEZ, Veysel, (1994), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegenu Yayıncılık.
- SÖNMEZ, Veysel, (1997), *Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Pegenu Yayıncılık.
- , (1980), *Padişahlar Ansiklopedisi*, I. Cilt, İstanbul: Tercüman Yayıncılık.